

Захари Торманов. *Паричното правоотношение*. София, Сиби, 2025

Zahari Tormanov. *The Monetary Legal Relationship*. Sofia, Sibi, 2025

Мирослав Димитров

Преди около половин година излезе от печат монографията на проф. д-р Захари Торманов „Паричното правоотношение“. Изследването е посветено на парите като правен и икономически феномен и като обект на паричното правоотношение, чието съдържание обхваща паричното вземане и паричното задължение, както и на неговите източници. Избраната от автора тема е безспорно актуална, което произтича, от една страна, от обстоятелството, че паричните правоотношения представляват своеобразна „кръвоносна система“ на съвременния стопански живот, следващ принципите и логиката на пазарните отношения, а в значителна степен и на гражданския оборот. От друга страна, обществените отношения се развиват непрекъснато (в последните десетилетия с особена динамика), което повдига все нови и нови въпроси, чиито отговори се дължат не само от законодателя и от съдебната практика, но и от научната общност, която е призвана да ги изследва теоретично.

Във въведението авторът посочва обекта на своето изследване – парите и паричните отношения. Очертава поставените в монографията акценти – класическото разбиране за пари, парично задължение и парично вземане. В първа глава е изяснено понятието за парично правоотношение, направена му е обстойна характеристика и е предложена теоретична дефиниция. Авторът е разгледал подробно парите като обект на паричното правоотношение, като е направил изпълнен с любопитни подробности преглед на историческото развитие на парите и е описал техните функции.

Във втора глава са анализирани основанията за възникване на паричното правоотношение, т.нар. „източници“. Тук прави впечатление изчерпателността на изложението, което обхваща всички възможни юридически факти и фактически състави, пораждащи парични правоотношения, като са изтъкнати техните особености и специфични белези.

Третата глава е посветена на въпросите на изпълнението на паричните задължения. Изяснени са същността и предметът на изпълнението, субектите и способите за изпълнение. Подробно са анализирани множество проблеми, които имат не само теоретична, но и практическа значимост – способите за преодоляване на негативните последици от стриктното прилагане на принципа на номинализма и границата на неговото действие, изпълнение на привиден кредитор, времето на изпълнение, мястото на изпълнение и др.

В заключението накратко са обобщени резултатите от направеното научно изследване и са направени множество разумни предложения за усъвършенстване на действащото законодателство.

Монографията на проф. Торманов се отличава с богатство и многопластовост на разгледаните хипотези, част от които са новаторски, тъй като поставят под съмнение утвърдени и едва ли не безспорни разбирания в правната доктрина. Езикът е разбираем, а стилът на изложение – висок. Изследването разкрива множество научни и научноприложни резултати, които могат да бъдат определени като приноси в развитието на правната наука у нас. Следва да се отбележи също, че работата съдържа и съществени практически приноси, с което се разширява потенциалната аудитория на читателите и включва юристите от практиката, а не само академичната общност.

Могат да се посочат, макар и неизчерпателно, следните по-важни приноси моменти: обосноваването на разбирането, че чуждестранната валута представлява „пари“, а не само националната валутна единица; подробният анализ на основанията за пораждане на парични правоотношения; аргументираната критиката на утвърденото в правната доктрина разбиране за реалния характер на обикновения договора за паричен заем и направените в тази връзка препоръки за усъвършенстване на законодателната уредба, а и на съдебната практика; определянето на плащането в брой като волева юридическа постъпка, а не като едностранна сделка.

ка, която обаче предполага дееспособност на извършващия плащането; множеството аргументите, оспорващи оправдаността на уредената от закона възможност трето лице да изпълнява чуждо задължение дори против волята на кредитора и други.

Не малко от поддържаните от автора тези са провокативни, тъй като оспорват утвърдени в доктрината разбирания. Това според мен следва да се определи като съществено предимство, а не като недостатък на работата. Те със сигурност ще предизвикат научни дискусии. А това е една от целите на всяко правно изследване, тъй като допринася за развитието на правото. Безспорно е обаче, че монографията на професор Торманов е първото в българската правна книжнина цялостно задълбочено научно изследване на паричното правоотношение и на неговото съдържание, и като такова може да се определи като научна новост. Убеден съм, че всеки юрист би се обогатил професионално, ако се запознае с тезите на проф. Торманов.